

СКУПШТИНА АП ВОЈВОДИНЕ И РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Сажетак: Начин на који су националне мањине представљене у Скупштини АП Војводине интересантан је из неколико разлога. Најпре, због етничке хетерогености ове покрајине, а, затим, и због тога што је, због релативно честих измена изборних система, могуће пратити начин на који примена различитих изборних модела утиче на број представника мањинских националних заједница у Скупштини. Рад анализира број представника националних мањи-на у Скупштини АП Војводине кроз осам изборних циклуса и пет изборних модела и нуди закључке који су постављени шире од пуког броја изабраних представника националних мањина. Рад на овај начин тестира и међу псефолозима опште прихваћене тезе о утицају изборних система на парламентарну репрезентацију националних мањина – да пропорционални изборни системи погодују парламентарној репрезентацији националних мањина, док већински системи погодују националним мањинама које живе концентрисане на једном подручју и довољно су бројне да у одређеној изборној јединици чине већину. Из закључака изнетих на крају рада види се да очекивани ефекти изборног система на парламентарну репрезентацију националних мањина у Скупштини АП Војводине нису потврђени и да је број посланика који припадају националним мањинама пре био последица изборног успеха странака које нису регистроване као странке националних мањина и општих политичких прилика, а не примене одређеног изборног модела.

Кључне речи: парламентарна репрезентација, националне мањине, изборни системи, Скупштина АП Војводине

Увод – националне мањине у Скупштини АП Војводине

Опредељење за одређен тип изборног система кључно је за састав парламената. Изборни системи су „централни нерв“ политичког система, којим се „одређује положај свих субјеката у изборном систему и процесу“ (Јовановић 1997: 14). Самим тим, различити изборни системи на различите начине утичу и на парламентарну репрезентацију националних мањина. Изборни системи се

---

* aleksjerkov@gmail.com

деле у групе на основу неколико кључних елемената: броја представника који се бира у свакој изборној јединици, формуле за прерачунавање гласова у мандате која може бити већинска, пропорционална или комбинована, могућности бирача да гласају за одређене кандидате или целе листе, као и од изборног прага, односно процента гласова који учесник на изборима треба да освоји да би учествовао у расподели мандата, што може бити прописано законом, или одређено на основу броја мандата који се осваја у изборној јединици. Комбинација ових параметара од пресудног је значаја за број освојених места у парламенту (Kasapović 2003: 160-161).

Када је у питању формула за прерачунавање гласова у мандате која представља основ за најчешћу поделу изборних система они се деле у две основне групе – већинске изборне системе и пропорционалне изборне системе. Последњих деценија у порасту је коришћење комбинованих, хибридних или мешовитих изборних система – оних који комбинују елементе и карактеристике ова два базична типа система. Радне дефиниције два основна типа изборних система изразито су општег карактера. Већински системи су модели у којима побеђује кандидат са више освојених гласова од противкандидата. Пропорционални системи су модели у којима листе добијају број мандата пропорционалан броју освојених гласова. У оквиру ове две велике групе система постоји велики број различитих варијација (Орловић 2015: 35-45).

Пуна слобода у коришћењу политичких права – бирачког активног и пасивног права, права на политичко организовање, права на слободу говора, слободу окупљања и удруживања, слобода медија – темељ су без кога би политичка репрезентација националних мањина била немогућа, непотпуна и дефектна. Кроз генезу људских права, политичка права националних мањина развила су се као незаобилазна и неодвојива компонента која увек прати два основна корпуса мањинских права – право на коришћење матерњег језика и право на образовање. Наука и политика фокусирају се на политичку интеграцију националних мањина, под којом се најчешће подразумева управо парламентарна репрезентација, као највидљивији облик политичке партиципације националних мањина. Као разлог да се политичка права националних мањина уврсте у корпус фундаменталних мањинских права, најчешће се наводи тврдња да се остала мањинска права и спречавање њиховог кршења и дискриминације не могу ефикасно гарантовати уколико сама мањина не учествује у политичком процесу доношења одлука којима се уређује област заштите мањинских права (Nogowitz 1993: 17). Истраживачи који се баве етнички хетерогеним или подељеним друштвима закључују да конвенционалне демократске институције без представника мањина немају потребан капацитет да изграде стабилне и одрживе демократске политичке системе (Lijphart 1997: 23).

Парламенти су највиша представничка тела. Најопштија дефиниција концепта репрезентације би била да посланици репрезентују грађане. Ово, међутим у много чему не одговара парламентарној стварности. Посланици, осим грађана, представљају и политичке странке које су их кандидовале за посланике. У федералним или регионално уређеним државама они представљају федералне јединице или регије из којих долазе (Пајванчић 2008: 19). У

национално мешовитим друштвима посланици репрезентују и своје етничке заједнице. Скупштина Војводине има 120 посланика који су се у прошлости бирали по пет изборних модела – већинском систему са два кандидата у другом кругу, једнокружном већинском систему, већинском систему са три кандидата у другом кругу, мешовитом и пропорционалном систему. У свим изборним системима било је кандидата који су припадали националним мањинама, а кандидовале су их и странке националних мањина и друге странке. Од 2000. године странке националних мањина учествују у власти у АП Војводини, а у три последња сазива председник Скупштине Војводине био је управо посланик изабран из редова највеће странке војвођанских Мађара. Ово је показатељ да парламентарна репрезентација националних мањина у АП Војводини није само формална, већ и суштинска – политички представници националних мањина кључни су чиниоци приликом доношења одлука.

Циљ истраживања је да се сагледају ефекти које је примена различитих изборних система имала на парламентарну репрезентацију националних мањина у АП Војводини. Број посланика који припадају одређеним мањинским групама поређен је са бројем припадника тих мањинских група, и, кроз поређење процентних поена освојених места и удела у становништву, анализирано је које су мањинске групе биле подпредстављене, које надпредстављене, а које су биле представљене сразмерно свом уделу у становништву. Почетна намера приликом спровођења овог истраживања била је да се у свим изборним циклусима за посланике у Скупштини АП Војводине анализирају и етничка структура и страначка припадност кандидата, и, касније, састав парламента када је етничка припадност посланика у питању. Ово би било драгоцену приликом извођења закључака да ли све политичке странке у национално мешовитим или доминатно мањинским срединама кандидују припаднике националних мањина у покушају да привуку бираче из тих мањинских заједница. Међутим, извештаји који су доступни до избора 2004. године односе се само на укупне резултате избора, те је планирано истраживање прилагођено доступним подацима.

Већински изборни систем са два кандидата у другом кругу 1992. године

Избори за Скупштину АП Војводине 1992. године одржани су по већинском изборном систему који је подразумевао да, уколико нико од кандидата не освоји надполовичну већину гласова, два најбоље пласирани кандидата одлазе у други круг избора. Осим потребног броја освојених гласова, дефинисана је и обавеза да на изборе изађе довољан број бирача. На њима су учествовала 362 кандидата, а у првом кругу гласања изабрано је њих 38. У другом кругу гласања учествовала су 163 кандидата, а изабрано је њих 80.

Резултати избора показују да је изабрано 14 посланика мађарске националности, односно да су припадници мађарске националне мањине освојили 11.67% мандата. Ово значи да је мађарска национална мањина била подпред-

стављена у парламенту, будући да је њихов удео у становништву Војводине, према попису из 1991. године, био 16.8%. Посланика словачке националности било је 2.5%. Удео Словака у укупном становништву је био 3.1%, што значи да су и они били подпредстављени. Два посланика из реда Буњеваца чинила су 1.66% посланика у Скупштини, што је готово двоструко више у односу на њихову заступљеност у популацији. У посланичким клупама је 1992. године седео и један посланик хрватске националности, што је чинило 0.83% посланика у Скупштини Војводине. Ово говори да су Хрвати били знатно подпредстављени, имајући у виду чињеницу да је попис 1991. године показао да је удео Хрвата у популацији Војводине био 3.7%.

Када се погледају изборне јединице у којима су посланици који су припадали националним мањинама изабрани, види се да су посланици мађарске националности долазили из свих општина у којима мађарска национална мањина чини већину становништва. Од девет посланика који су изабрани у Суботици, чак осам је било из реда националних мањина – четири из мађарске, два из буњевачке и један из хрватске. У обе изборне јединице у Бачкој Тополи, Сенти и Кањижи изабрани су посланици мађарске националности, као и у једној од три изборне јединице које су установљене у Бечеју. Посланици мађарске националности изабрани су и у Фекетићу и Ади, општинама у којима је постојала по једна изборна јединица. Кандидати мађарске националности који су освојили мандате припадали су Демократској заједници војвођанских Мађара, Социјалистичкој партији Србије и групама грађана. Мали број посланика мађарске националне мањине, упркос чињеници да су изабрани у свим изборним јединицама у којима мађарска етничка заједница чини већину, показује да број изборних јединица у територијама на којима они живе није био довољан да обезбеди њихову сразмерну парламентарну репрезентацију. Када су у питању посланици словачке националности, интересантно је да њих нису кандидовале странке словачке националне мањине, него у два случаја групе грађана и у једном случају Социјалистичка партија Србије. Оба посланика буњевачке националности били су кандидати Буњевачко-шокачке странке, а једини посланик хрватске националности био је кандидат Демократског савеза Хрвата у Војводини.

Табела 1 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након избора 1992. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	11.67	16.8	-5.13
Словаци	2.5	3.1	-0.6
Хрвати	0.83	3.7	-2.87
Румуни	0	1.37	-1.37
Буњевци	1.66	0.8	0.86
Русини	0	0.93	-0.93
Роми	0	2.15	-2.15
Македонци	0	0.62	-0.62

Једнокружни већински систем 1992. године

Једини ванредни избори за Скупштину АП Војводине одржани су у децембру 1992. године. На њима је учествовало 518 кандидата. Они су спроведени према изборном моделу релативне већине. Овога пута у парламент је ушло 24 посланика мађарске националности. То је 20% посланика. Будући да је немогуће да се положај мађарске националне мањине поправио од маја до децембра исте године, разлоге за оволико повећање броја посланика мађарске националности треба тражити у другим факторима. Најпре, треба рећи да је број посланика из ДЗВМ био 16, што је више него што је укупно било посланика мађарске националности у претходном сазиву. Осим тога, на овим изборима учествовало је и неколико странака које су бојкотовале претходне изборе, а чији су кандидати припадали националним мањинама – Демократска странка, Лига социјалдемократа Војводине, ДЕПОС и Реформски демократски савез Војводине. Из њихових редова изабрани су сви остали посланици који су припадали националним мањинама, како мађарској, тако и словачкој и хрватској, које су једине успеле да освоје мандате у парламенту. Словаци су и овај пут освојили три мандата, а Хрвати један мандат. Без представника у Скупштини Војводине су остали Буњевци, а, гледајући резултате избора по изборним јединицама, закључује се да су у изборним јединицама у којима су мандате освојили Буњевци овај пут мандате освојили посланици мађарске националности.

Разлози за промену броја посланика који припадају одређеним националним мањинама леже у томе што су поједине странке које нису учествовале на првим изборима овај пут освојиле мандате. Ово је видљиво и када се погледа списак општина из којих су долазили посланици. Из Новог Сада, из ког су на претходним изборима сви посланици припадали Социјалистичкој партији Србије и били српске националности, сада су изабрана два посланика мађарске националности, оба кандидати коалиције РДСВ, ДС, ДЕПОС. Сличан случај је и са Сомбором, из ког на првим изборима није било посланика из реда националних мањина, као и са Зрењанином. Интересантно је да из Ковачице, у којој су постојале две изборне јединице, није било посланика српске националности – један изабрани посланик био је мађарске националности, а један словачке. Као и прошли пут, нико од посланика словачке националности није изабран на предлог странака словачке националне мањине. Нови изборни модел помогао је националним заједницама које су у својим изборним јединицама бројније од осталих да остваре бољи изборни резултат.

Табела 2 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након ванредних избора 1992. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	20	16.8	3.2
Словаци	2.5	3.1	-0.6
Хрвати	0.83	3.7	-2.87

Румуни	0	1.37	-1.37
Буњевци	0	0.8	-0.8
Русини	0	0.93	-0.93
Роми	0	2.15	-2.15
Македонци	0	0.62	-0.62

Већински систем са три кандидата у другом кругу од 1996. до 2000. године

Избори 1996. године одржани су на основу Одлуке о избору посланика у Скупштину АП Војводине која је прописивала да у други круг избора уђу три најбоље пласирана кандидата из првог круга. У првом кругу избора учествовало је 634 кандидата, а у другом 353.

Етнички састав парламента унеколико је промењен након ових избора. У њему је било 17 посланика мађарске националности, што је мање него и претходном сазиву парламента. Промениле су се и странке које су их кандидовале. Овог пута примат има СВМ, који је кандидовао чак 13 изабраних посланика. Као предлагач посланика који су изабрани а припадници су националних мањина поново се појављује СПС, са четири посланика мађарске националности изабрана из њихових редова. Странка која је до тада кандидовала највећи део изабраних посланика мађарске националности, ДЗВМ, овог пута освојила је само један мандат. СПС је кандидовао и једног од два посланика словачке националности, док је други, као и у свим претходним сазивима, био кандидат групе грађана. Новина у овом сазиву Скупштине АП Војводине јесте и изостанак посланика хрватске националности и избор два посланика румунске националности – обојица су били кандидати СПС-а. Они су заузимали 1.42% места у парламенту, што значи да су били равномерно заступљени у односу на свој удео у становништву Војводине. Очигледно је да овај систем није погодно за избор кандидата који припадају националним мањинама. Једина национална мањина која је освојила више мандата у односу на претходне сазиве јесте румунска национална мањина, док су све остале етничке групе остале подпредстављене у парламенту.

Табела 3 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након избора 1996. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	14.6	16.8	-2.2
Словаци	1.66	3.1	-1.44
Хрвати	0	3.7	-3.7
Румуни	1.42	1.37	0.05
Буњевци	0	0.8	-0.8
Русини	0	0.93	-0.93
Роми	0	2.15	-2.15
Македонци	0	0.62	-0.62

Избори за Скупштину АП Војводине 2000. године одржани су истовремено са председничким изборима у Савезној Републици Југославији и били су под њиховим снажним утицајем. На њима су странке које су чиниле Демократску опозицију Србије оствариле убедљиву победу, освојивши 118 од 120 мандата. Избори су организовани по истом изборном систему као и избори претходне године, са три кандидата у другом кругу. У првом кругу је учествовало 630 кандидата, а у другом 310.

На њима је мандате освојило 27 кандидата из реда националних мањина. Највећи број посланика из реда националних мањина припадао је мађарској националној мањини – њих 19. Од тог броја, њих десет су изабрани као кандидати Савеза војвођанских Мађара, двоје као заједнички кандидати СВМ-а и ДОС-а шест као кандидати ДОС-а, а један као кандидат Демократске странке војвођанских Мађара. Сви су изабрани из изборних јединица у којима мађарска национална мањина чини већину становништва, осим кандидата из Житишта и једне изборне јединице у Панчеву. Овога пута нико од посланика из Новог Сада, у ком је било 13 изборних јединица, није припадао националним мањинама. Оба посланика словачке националне мањине били су кандидати Демократске опозиције Србије, као и четири посланика хрватске националности. Разлог за оволико повећање броја хрватских посланика у Скупштини Војводине, које је довело до њихове надпредстављености, јесте у томе што су у Демократској опозицији Србије учествовале две хрватске странке – Демократски савез Хрвата у Војводини и Хрватски народни савез – које су имале по једног кандидата. Преостала два посланика хрватске националности кандидати су других странака које су припадале Демократској опозицији Србије. Новина у овом сазиву војвођанске скупштине су по један посланик из македонске и русинске националне мањине, обојица кандидати Демократске опозиције Србије.

Када се говори о успеху кандидата који припадају националним мањинама на овим изборима, не треба губити из вида да на овим изборима за бираче није била пресудна национална, већ страначка, припадност кандидата, о чему сведочи убедљива победа једне од политичких опција која је на њима учествовала.

Табела 4 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након избора 2000. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	15.83	16.8	-0.97
Словаци	1.66	3.1	-1.44
Хрвати	3.33	3.7	-0.37
Румуни	1.42	1.37	-1.37
Буњевци	0	0.8	-0.8
Русини	0.83	0.93	-0.1
Роми	0	2.15	-2.15
Македонци	0.83	0.62	0.21

Мешовити изборни систем од 2004. до 2016. године

По мешовитом изборном систему одржана су три изборна циклуса. За ове изборе, као и за све друге одржане након њих, на располагању су и подаци о кандидатима, који ће бити анализирани.

На изборима 2004. године учествовале су листе десет странака, од којих је седам освојило мандате. На овај начин је распоређено 60 мандата. Листа Српске радикалне странке освојила је највећи број мандата на пропорционалним изборима – 21 мандат, од тога су три мандата припала припадницима мађарске националне мањине. Демократска странка је била другопласирана и на пропорционалним изборима освојила је 15 мандата – од тога су два мандата припала мађарској националној мањини, један словачкој, један румунској, један хрватској и један русинској. Коалиција Заједно за Војводину и Савез војвођанских Мађара освојили су по шест мандата – свих шест у случају СВМ-а припала су посланицима мађарске националности, а у случају коалиције Заједно за Војводину један. Остале странке које су освојиле мандате по пропорционалној компоненти нису ниједан мандат доделиле посланицима који припадају националним мањинама. Ово значи да су, по пропорционалној компоненти избора, посланици мађарске националности освојили 12 мандата, или, у процентима 20%, што је за 7% више од њиховог учешћа у популацији. Посланици који су припадали осталим националним мањинама – румунској, русинској, словачкој и хрватској – сви изабрани са листе Демократске странке, освојили су по 1.66% мандата.

Ова ситуација се изменила након другог круга избора по већинском систему. Пре него што пређемо на резултате, треба рећи да су све политичке странке истакле кандидате који су припадници националних мањина, посебно у изборним јединицама у којима припадници тих националних мањина чине значајан део становништва. У појединим изборним јединицама – попут изборне јединице 1 у Ади у којој је било седам кандидата – није било ниједног кандидата који не припада мађарској националној мањини. Демократска странка је по већинском изборном систему освојила 34 мандата. Од тога је само један посланик припадао некој мањинској групи – словачкој. Савез војвођанских Мађара освојио је пет мандата по већинском изборном моделу. Од 36 мандата, колико је освојила Српска радикална странка, ниједан није припао националним мањинама. Коалиција Заједно за Војводину освојила је један мандат и он је припао посланику мађарске националности. Социјалистичка партија Србије и Демократска странка Србије нису успеле да освоје ниједан мандат по већинском систему на који су кандидовале некога од припадника мањинских група. Један од посланика Покрета Снага Србије припадао је мађарској националној мањини. Странке које нису освојиле мандате по пропорционалном систему, а освојиле су по већинском, углавном су имале представнике који припадају националним мањинама. Тако су Реформисти Војводине, ДСВМ и Г17+ освојили по један мандат који је припао посланицима мађарске националности, а коалиција Суботица наш град један мандат који је припао посланику буње-

вачке националне мањине. Групе грађана су освојиле један мандат који је припао посланику мађарске националне мањине и један који је припао посланику словачке националне мањине.

Анализа етничког мозаика већинске и пропорционалне компоненте избора потврђује већ уочене тенденције. Посланика који припадају мађарској националности, којих је након пропорционалних избора било 20%, сада је било 22, односно 18.33%, што представља незнатно смањење, али ова група је и даље за више од три процентна поена била надпредстављена у парламенту у односу на своју тадашњу бројност. Разлог за ово је добар изборни успех Савеза војвођанских Мађара. Представника осталих националних мањина било је знатно мање. Након већинских избора, два представника, односно 1.66% мандата, имали су Словаци, а Буњевци су успели да освоје један мандат. То значи да су Словаци и у овом сазиву Скупштине Војводине били подпредстављени, док су Буњевци успели да остваре равномерну парламентарну репрезентацију. Русини, који на већинским изборима нису повећали број представника у односу на пропорционални, остали су равномерно заступљени у скупштини. Хрвати у овом изборном систему остају подпредстављени, будући да на већинским изборима нису успели да повећају број мандата и да он остаје на 0.83% парламента, а удео хрватске националне мањине у становништву Војводине тада је био 2.7%. Румуни, који нису освојили додатне мандате на већинским изборима са 0.83% мандата остају подпредстављени.

Табела 5 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након избора 2004. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	18.33	15.2	3.13
Словаци	1.66	2.9	-1.24
Хрвати	0.83	2.7	-1.87
Румуни	0.83	1.35	-0.52
Буњевци	0.83	0.8	-0.03
Русини	0.83	0.8	-0.03
Роми	0	2.15	-2.15
Македонци	0	0.6	-0.6

Када се анализира етнички састав сазива Скупштине Војводине након избора оджаних 2008. године, види се да ипак није било значајних промена у односу на претходни сазив.¹ Након пропорционалног дела избора, у Скупштину је са листе Демократске странке био изабран по један посланик из реда мађарске, хрватске, румунске и русинске националне мањине и два посланика словачке националне мањине. Са листе коалиције Заједно за Војводину, са које

¹ Ово су први избори спроведени након укидања законског изборног прага за странке националних мањина. За разлику од републичког и локалног нивоа, где је ова мера довела до великог броја листа и странака које су учествовале на изборима, на покрајинском нивоу ово није био случај. Мандате су успеле да освоје исте странке које су ту могућност имале и пре увођења специјалних механизма за парламентарну репрезентацију националних мањина.

је изабрано пет посланика, изабран је један посланик словачке националне мањине. Листа Српске радикалне странке освојила је 20 мандата, од тога један посланик мађарске националне мањине и један буњевачке. Социјалистичка партија Србије и Демократска странка Србије, које су освојиле три, односно четири, мандата, нису ниједан доделиле припадницима националних мањина. На крају, коалиција окупљена око Савеза војвођанских Мађара освојила је пет мандата.

Мађарска национална мањина након пропорционалног дела избора имала је седам мандата, или 11.66%. Разлоге мањег броја посланика мађарске националности треба тражити у нешто лошијем изборном успеху Савеза војвођанских Мађара и мањег броја кандидата мађарске националности на листама осталих странака. Три посланика словачке националне мањине чинила су 5% мандата у парламенту, што значи да је ова национална мањина била знатно надпредстављена након пропорционалног дела избора. Хрватска, Румунска, Русинска и Буњевачка национална мањина имале су исти број представника као и на претходним изборима, што је у свим случајевима, осим код хрватске националне мањине, равномерно њиховом учешћу у популацији Војводине.

Након већинских избора, мађарска национална мањина добила је још осам представника – четири које је предложила коалиција око Демократске странке и четири које је предложила коалиција око Савеза војвођанских Мађара. Тиме је проценат посланика који припадају мађарској националној мањини износио 12.5%. Уз два додатна посланика који припадају словачкој националној мањини, оба кандидована од стране Демократске странке, проценат посланика словачке националности смањен је на 4.17%, али је ова национална мањина остала знатно презаступљена. Македонска национална мањина добила је једног представника, а број представника хрватске, буњевачке, румунске, русинске и словачке националне мањине није се мењао. Све ове етничке групе, осим румунске и хрватске, након одржаних већинских избора остале су равномерно представљене.

Табела 6 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након избора 2008. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	12.5	15.2	-2.7
Словаци	4.17	2.9	1.27
Хрвати	0.83	2.7	-1.87
Румуни	0.83	1.35	-0.52
Буњевци	0.83	0.8	0.03
Русини	0.83	0.8	0.03
Роми	0	2.15	-2.15
Македонци	0.83	0.6	0.23

Последњи избори одржани по мешовитом систему били су 2012. године. На пропорционалном делу избора учествовало је 14 изборних листа, од којих

је седам освојило мандате. Коалиција окупљена око Демократске странке освојила је највише мандата – 16. Од тога су два мандата припала мађарској националној мањини и по један мандат словачкој, русинској, румунској и хрватској националној мањини. Лига социјалдемократе Војводине освојила је осам мандата. Од тога, један мандат је припао румунској националној мањини. Српска радикална странка је освојила пет мандата, а међу њима није било припадника националних мањина. Српска напредна странка је освојила 14 мандата, од тога је један мандат припао буњевачкој националној мањини. Демократска странка Србије ниједан мандат од четири освојена мандата није доделила припадницима националних мањина, као ни Социјалистичка партија Србије од освојених девет. Савез војвођанских Мађара овај пут је остварио лошији резултат и освојио четири мандата.

Након доделе мандата, мађарска национална мањина је имала шест представника, или 10%, најмање од како се избори спроводе по мешовитом моделу. Румунска национална мањина имала је два представника, а буњевачка, хрватска, русинска и словачка национална мањина имале су по један мандат. Када се погледа однос снага између румунске и словачке националне мањине на овим и претходним изборима, јасно је да се овде не ради о промени у бирачком телу или нивоу поштовања њихових права, већ о прерасподели односа снага у странкама које су их кандидовале, или политичкој процени ових странака.

Резултати већинских избора донели су промене у погледу етничког састава парламента. Мађарска национална мањина добила је још осам политичких представника – пет које је предложила Демократска странка и три које је предложио Савез војвођанских Мађара. Овим је удео посланика мађарске националности у Скупштини Војводине порастао на 11.67%, незнатно мање него на прошлим изборима. Словачка национална мањина добила је још два представника – оба из реда Демократске странке. Са три посланика, или 2.5%, ова мањина је представљена пропорционално свом уделу међу грађанима Војводине. Остале националне мањине – хрватска, буњевачка, русинска и румунска – нису мењале број својих представника након већинских избора.

Табела 7 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након избора 2012. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	11.67	13	-1.33
Словаци	2.5	2.6	-0.1
Хрвати	0.83	2.43	-1.6
Румуни	1.66	1.32	-0.34
Буњевци	0.83	0.8	0.03
Русини	0.83	0.78	0.05
Роми	0	2.15	-2.15
Македонци	0	0.54	-0.54

Пропорционални изборни систем 2016. године

Једини избори за посланике у Скупштини Војводине одржани по пропорционалном изборном систему били су 2016. године. На њима је учествовало 15 изборних листа, а њих девет је учествовало у расподели мандата. Највише мандата је освојила изборна листа Српске напредне странке – 63. Од тога, један посланик је ромске националности, један буњевачке и један словачке. Листа Демократске странке освојила је десет мандата, од тога по један посланик хрватске и словачке националности. У посланичкој групи Лиге социјалдемократа Војводине, која је освојила девет мандата, један посланик припада мађарској националној мањини. Посланичка група Савеза војвођанских Мађара има шест чланова. Новонастали Мађарски покрет освојио је два мандата.

То значи да мађарска национална мањина има девет политичких представника, или 7.5%. Ово је најниже у целокупном посматраном периоду одржавања вишестраначких избора за Скупштину АП Војводине. Имајући у виду опште уврежено мишљење да пропорционални изборни систем одговара политичкој репрезентацији националних мањина, ова ситуација на први поглед може деловати парадоксално. Међутим, разлози за овакву подпредстављеност мађарске националне мањине леже у томе што листа која је освојила највише мандата – листа Српске напредне странке – није у делу листе на ком су се налазили посланици који су освојили мандате имала ниједног припадника мађарске националне мањине. Истовремено, странка која је традиционално имала кандидате и посланике који припадају мађарској националној мањини – Демократска странка – овога пута није остварила задовољавајући успех. Словачка национална мањина након ових избора имала је два представника, што је, такође, мање него у претходним сазивима. Ова мањина је са 1.67% мандата подпредстављена у Скупштини Војводине, као и Хрватска са 0.83% мандата. Буњевачка и ромска национална мањина имају по један мандат. Ромска национална мањина је подпредстављена у парламенту, али ово је први пут да има политичке представнике.

Имајући у виду да су све националне мањине у овом сазиву Скупштине Војводине подпредстављене, чини се да пропорционални изборни систем најмање погодује њиховом избору. Ипак, треба бити опрезан при закључивању да је ова подпредстављеност мањинских група последица пропорционалног модела. Из пређашњих резултата на пропорционалном делу избора, чини се да је разлог за њу, пре свега, композиција политичких снага у Скупштини АП Војводине. Да би се могло са сигурношћу утврдити да ли ове ефекте производи изборни систем или однос политичких странака, требало би сачекати неколико изборних циклуса и евентуалну промену односа политичких снага и видети да ли то са собом носи промене када је у питању парламентарна репрезентација националних мањина.

Табела 8 – Број посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине након избора 2016. године

Етничка група	Процент мандата	Процент у становништву	Презаступљеност/ подзаступљеност
Мађари	7.5	13	-5.5
Словаци	1.67	2.6	-0.93
Хрвати	0.83	2.43	-1.6
Румуни	0	1.32	-1.32
Буњевци	0.83	0.8	0.03
Русини	0	0.78	-0.78
Роми	0.83	2.15	-1.32
Македонци	0	0.54	-0.54

Закључак

Анализа етничког састава свих сазива Скупштине АП Војводине показује да су само мађарска и словачка национална мањина у свим сазивима Скупштине имале своје заступнике. Остале националне мањине су мандате освајале у зависности од изборног успеха странака које их традиционално кандидују, политичке стратегије странака на тим изборима и тренутне политичке атмосфере у друштву. Све етничке заједнице су у просеку подзаступљене. Највећи проценат подзаступљености имају Хрвати и Роми, али је структура њихове подзаступљености различита. Роми су све до избора одржаних 2016. године остали попуно ван парламента, док су Хрвати, осим у изборном циклусу 1996. године, константно имали политичке представнике, али у броју који је био мањи од њиховог удела у друштву. Најмањи проценат подзаступљености имају Буњевци који су, осим у првом сазиву парламента, били потпуно искључени из његовог рада све до 2004. године, од када су константно благо презаступљени. Румуни су у свим сазивима, осим у оном од 1996. године, били подзаступљени, као и Словаци који су подзаступљени у свим сазивима, осим у сазиву од 2008. године. Мађарска национална мањина подзаступљена је у свим сазивима осим у сазивима од 1992. и 2004. године. Из резултата избора од 2004. до 2016. године види се да је парламентарна репрезентација русинске националне мањине зависила искључиво од изборног успеха Демократске странке, са чије су листе ови посланици увек бирани у Скупштину.

Табела 9 – Процентуални удео посланика који припадају националним мањинама у Скупштини АП Војводине, 1992–2016.

	1992	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2016	просек
Мађари	-5.13	3.2	-2.2	-0.97	3.13	-2.7	-1.33	-5.5	-1.44
Словаци	-0.6	-0.6	-1.44	-1.44	-1.24	1.27	-0.1	-0.93	-0.63
Хрвати	-2.87	-2.87	-3.7	-0.37	-1.87	-1.87	-1.6	-1.6	-2.09
Румуни	-1.37	-1.37	0.05	-1.37	-0.52	-0.52	-0.34	-1.32	-0.84
Буњевци	0.86	-0.8	-0.8	-0.8	0.03	0.03	0.03	0.03	-0.18
Русини	-0.93	-0.93	-0.93	-0.1	0.03	0.03	0.05	-0.78	-0.44

Александра Јерков, Скупштина АП Војводине и репрезентација националних мањина

Роми	-2.15	-2.15	-2.15	-2.15	-2.15	-2.15	-2.15	-1.32	-2.04
Македонци	-0.62	-0.62	-0.62	0.21	-0.6	0.23	-0.54	-0.54	-0.39
Просек	-1.6	-0.76	-1.47	-0.88	-0.39	-0.71	-0.75	-1.49	

Гледано по изборним системима, два најнегативнија резултата су остварена на првим и последњим изборима – једни су одржани по већинском систему и бојкотовале су га готово све опозиционе странке, а други су одржани по пропорционалном систему са листама. У оба случаја изразита подпредстављеност мађарске националне мањине утиче на лош збирни резултат. По пропорционалном изборном систему све етничке групе су подпредстављене, осим Буњевачке чији један посланик чини да та група буде пропорционално представљена. Исти случај је и са русинском националном мањином која је, као и буњевачка, у сва три изборна циклуса одржана по мешовитом систему представљена сразмерно свом уделу у становништву Војводине захваљујући једном посланику, у сва три случаја изабраном са пропорционалне листе. На основу података се може закључити да је најповољнији изборни систем за парламентарну репрезентацију националних мањина које живе у Војводини мешовити изборни систем, будући да је у три изборна циклуса која су по њему спроведена у Скупштину изабран највећи број представника националних мањина. Као што се видело, посланици из реда националних мањина бирани су и на пропорционалним листама и на већинским изборима.

Литература:

1. Jovanović, Milan (1997), *Izborni sistemi – Izbori u Srbiji 1990 – 1996*, Institut za političke studije – Službeni glasnik, Beograd
2. Orlović, Slaviša (2015), *Izborni bumerang*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Beograd
3. Pajvančić, Marijana (2008), *Parlamentarno pravo*, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd,
4. Horowitz, Donald (1993/4), *The Challenge of Ethnic Conflict. Democracy in Divided Societies*, Journal of Democracy
5. Kasapović, Mirjana (2003), *Izborni leksikon, odrednica: Izborni sustav, Politička kultura*, Zagreb
6. Lijphart, Arend (1997), *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*, Yale University Press, New Haven, Conn. and London
7. Pokrajinska izborna komisija, *Izveštaj o ukupnim rezultatima izbora za poslanike u Skupštinu AP Vojvodine održanim 31. maja i 14. juna 1992. godine*, <http://pik.skupstinavojvodine.gov.rs/sadrzaj/1decembar%201992.pdf>
8. Pokrajinska izborna komisija, *Izveštaj o ukupnim rezultatima izbora za poslanike u Skupštinu AP Vojvodine 2008. godine*, <http://pik.skupstinavojvodine.gov.rs/sadrzaj/2008izvestajorezultatima2008.pdf>
9. Pokrajinska izborna komisija, *Izveštaj o ukupnim rezultatima izbora za poslanike u Skupštinu AP Vojvodine 2012. godine* <http://pik.skupstinavojvodine.gov.rs/Strana?s=rezultati2012&i=2012>

10. Pokrajinska izborna komisija, Izveštaj o ukupnim rezultatima izbora za poslanike u Skupštinu AP Vojvodine 2016. godine
<http://pik.skupstinavojvodine.gov.rs/sadrzaj/2016RezultatiOpstine.pdf>

ASSEMBLY OF AUTONOMOUS PROVINCE OF VOJVODINA AND REPRESENTATION OF NATIONAL MINORITIES

Summary: The article focuses on 8 electoral cycles conducted under 4 different systems and analyzes the way in which different electoral rules affected minority representation in the Assembly of Autonomous Province of Vojvodina. AP Vojvodina is ethnically most diversified region of Serbia, and therefore parliamentary representation of national minorities is of utmost importance.

Analysis shows that minorities have been represented in the Assembly through all electoral systems, and minority MPs were elected from all party lists, not just lists of the national minority parties. The same can be concluded when it comes to majority electoral systems where candidates who belong to national minorities were coming from all parties in constituencies populated by national minorities were living.

Through analysis of effects which different electoral systems have on minority representation article concludes that often number of seats held by minority MPs is not consequence of the electoral system and does not reflect position of that minority in society, but rather is a consequence of political relations among parties, electoral success of the parties which traditionally include candidates who belong to national minorities and overall political situation in the country.

Key words: national minorities, Assembly of AP Vojvodina, electoral systems, elections, parliamentary representation

